

KURSANTLARDA LIDERLIK XUSUSIYATINING PSIXOLOGIK ASOSLARI

Ergasheva Guzaloy Botir qizi

*UzMU, Ijtimoiy fanlar fakulteti Psixologiya
(faoliyat turlari bo'yicha) yo'nalishi 2-kurs magistranti.*

Annotatsiya: Ushbu maqola kursantlar orasida liderlik xususiyatlarini psixologik asoslarning murakkab sohasini o'rganadi. Mavjud adabiyotlarni sintez qilish va empirik usullarni qo'llash orqali tadqiqot kadet dasturlarida liderlikni muvaffaqiyatli rivojlantirishga hissa qo'shadigan psixologik jihatlar haqida asosiy tushunchalarni ochishga qaratilgan. Topilmalar harbiy va yoshlar tashkilotlarida liderlik tayyorgarligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Liderlik, kursantlar, psixologik asoslar, harbiy tayyorgarlik, shaxsiy xususiyatlar, transformatsion liderlik, situatsion liderlik.

Kursantlarda liderlikning nozik tomonlarini o'rganadi, shaxsiy xususiyatlar, psixologik jarayonlar va harbiy tayyorgarlikning liderlikni rivojlantirishga ta'sirini o'rganadi.

Kursantlarda liderlikni tushunish psixologik omillarni har tomonlama o'rganishni talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, harbiy sharoitlarda samarali liderlik ko'pincha chidamlilik, qat'iyatlilik va moslashuvchanlik kabi shaxsiy xususiyatlarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, tadqiqotlar transformatsion va situatsion liderlik uslublarining ta'sirini ta'kidlab, kontekstdan xabardor qaror qabul qilish muhimligini ta'kidlaydi.

Kursantlarda liderlikning psixologik asoslarini o'rganish uchun aralash usulli yondashuv qo'llanildi. Miqdoriy choralar, shu jumladan shaxsni baholash va liderlik uslubi bo'yicha so'rovlar kursantlarga o'qitishning turli bosqichlarida o'tkazildi. Sifatli ma'lumotlar intervyular va kuzatuvlar orqali to'planib, o'yindagi psixologik dinamikani nozik tushunishni ta'minladi.

Kursantlarda liderlikning psixologik asoslari psixologiyadan turli xil nazariyalar va tamoyillarga asoslanib, ushbu o'ziga xos kontekstda liderlikning mohiyatini tushunish va takomillashtirish. Kursantlarda liderlik ko'pincha intizom, jamoaviy ish

va chidamlilik kabi fazilatlarni rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Kursantlarda liderlik tabiatiga tegishli ba'zi psixologik asoslar:

Xususiyatlar nazariyasi: Xususiyatlar nazariyasi shuni ko'rsatadiki, shaxsiyatning ayrim xususiyatlari samarali liderlikka hissa qo'shadi. Kadet rahbariyati kontekstida qat'iyatlilik, yaxlitlik, moslashuvchanlik va hissiy aql kabi xususiyatlar juda muhimdir. Kadet rahbarlari ko'pincha tezkor qarorlar qabul qilishlari, yuqori axloqiy me'yorlarni saqlashlari, o'zlarining va jamoalarining his-tuyg'ularini tushunishlari va boshqarishlari kerak.

Ijtimoiy kognitiv nazariya: Ijtimoiy kognitiv nazariya liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishda kuzatuv o'rganish va modellashtirishning rolini ta'kidlaydi. Kadet rahbarlari kadet dasturi doirasida ham, tashqarisida ham tajribali rahbarlarni kuzatish va o'rganishdan foyda ko'rishlari mumkin. Ijobiy liderlik xatti-harakatlarini modellashtirish samarali liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Transformatsion liderlik: Transformatsion liderlik nazariyasi boshqalarni o'zlarining to'liq salohiyatiga erishish uchun ilhomlantirish va rag'batlantirishga qaratilgan. Kadet rahbarlari transformatsion liderlikni o'zida mujassam etgan holda, o'z tengdoshlarini ustunlikka ilhomlantirishi, umumiy maqsad tuyg'usini uyg'otishi va kadet bo'linmasida ijobiy va hamkorlik muhitini yaratishi mumkin.

Guruh dinamikasi: Guruh dinamikasini tushunish kadet rahbarlari uchun juda muhimdir. Kadet bo'linmalarining muvaffaqiyatida guruhlarning birlashishi, aloqa shakllari va ijtimoiy me'yorlar muhim rol o'ynaydi. Rahbarlar ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi guruh muhitini yaratish uchun ushbu dinamikadan xabardor bo'lishlari kerak.

Chidamlilik va stressni boshqarish: Kursantlarda liderlik ko'pincha stress va qiyinchiliklarni o'z ichiga oladi. Chidamlilik va stressni boshqarishning samarali usullarini ishlab chiqish kursant rahbarlari uchun qiyin vaziyatlarda harakat qilish, xotirjamlikni saqlash va jamoa a'zolarini qo'llab-quvvatlash uchun juda muhimdir.

Ushbu psixologik asoslarni tushunish va qo'llash kadet dasturining umumiy muvaffaqiyatini oshirib, samarali va bardoshli kadet rahbarlarining rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.

Liderni boshqalardan ajratib turuvchi asosiy tomonlaridan biri - bu liderning eng avvalo, o'ziga va unga ergashayotgan safdoshlariga bo'lgan ishonchi hisoblanadi. Buyuk allomalarimiz aytganidek, o'z kuchingni his etishing kuchingga kuch qo'shadi. Lider hamma vaqt biror bir ishni boshlashdan avval atrofida bilan maslahatlashishi va unga yuklatilgan topshiriqlarning bir qismini ularga ishonib topshirishi darkor. Bu bilan u o'z izdoshlariga bo'lgan ishonchi yuqorida darajada ekanligini isbotlab bergan bo'ladi.

Liderning o'ziga xos muhim jihatlaridan biri – bu optimistik ruhda fikr yuritishida, ya'ni har bir ko'zlagan maqsadni faqat yaxshi tomonlarini o'ylab ish

ko'rishidadir. Yana u to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatiga ega hisoblanadi. Ba'zilar uzoq o'ylab qarorlarini bir necha marta o'zgartirishsa, lider bir marotaba qaror qabul qiladi va o'z qaroridan hech qachon shubhalanmaydi. Shu sababdan liderlarni kelajakni ko'ra olish qobiliyatiga ega deyishadi. Ammo ular bunday kuchga ega emaslar[1].

Xulosalar:

Kursantlarda liderlikning psixologik asoslari ko'p qirrali va dinamikdir. Shaxsiy xususiyatlar hal qiluvchi rol o'ynaydi va transformatsion va vaziyatli liderlik uslublarining o'zaro ta'sirini tushunish juda muhimdir. Kadet muhitida samarali rahbarlarni rivojlantirish uchun liderlik mashg'ulotlarini individual farqlarga va turli stsenariylarning talablariga moslashtirish juda muhimdir.

Kelajakdagi tadqiqotlar liderlik mashg'ulotlarining kursantlarning psixologik farovonligiga uzoq muddatli ta'sirini o'rganishi kerak. Bundan tashqari, liderlik fazilatlarini shakllantirishda murabbiylik va tengdoshlar munosabatlarining rolini o'rganish qimmatli tushunchalarni berishi mumkin. Rivojlanayotgan psixologik tadqiqotlar asosida etakchilarni tayyorlash dasturlarini doimiy ravishda takomillashtirish kadetlar jamoasida samarali rahbarlarning doimiy rivojlanishiga yordam beradi.

Adabiyotlar.

1. Dursunov Sardor Axmat o'g'li. LIDERLIK SHAXS XUSUSIYATLARINING PSIXOLOGIK ASOSLARI. Международный научный журнал № 8(100), часть 1 «Научный импульс» Март, 2023
2. Авлаев, О., & Жўраева, С. (2019). —Бахтни белгилашда адаптация даражасининг нисбийлиги. «ПСИХОЛОГИЯ» илмий журнал, 4, 121-128.
3. Авлаев, О., & Маматкулова, З. (2019). Динамика межличностного отношения компонентов социального интеллекта студентов. Наука и образование сегодня, 12(47), 67-74.
4. Корнеева И.Е. Готовность к объединению с другими людьми как фактор самоорганизации. // Материалы Всероссийской научно-практической конференции. - Иваново, 2005. - С. 120-124.
5. Минигалиева М.Р. Личностная зрелость и готовность к профессиональной деятельности специалиста по социальной работе. Часть 1 // Психология зрелости и старения: Ежеквартальный научно-практический журнал / ред. О.В. Краснова. - 2013. - № 3 (63). - С. 62-85.
6. Соломин П.Л. Психологическая готовность к профессиональному самоопределению подростков, находящихся в разных социальных ситуациях развития. // Прикладная психология. - 2009. - № 8. С. 154-162.